

दलित

साहित्याचे वेगळेपण

डॉ.शशिकांत भाळवे
प्रा.संदीप चपटे

Dalit Sahityache Vegalepan

दलित साहित्याचे वेगळेपण

डॉ. शशिकांत साळवे, प्रा. संदीप चपटे

© प्रशीक साळवे

प्रकाशक	:	सी तारादेवी भास्कर शेळके १२१, श्रीदुर्गा, बारव, ता. जुन्नर, जि.पुणे, ४१० ५०२
मुखपृष्ठ	:	विनोद पारे, पुणे
प्रकाशन क्रमांक	:	१०
प्रथमावृत्ती	:	१२ डिसेंबर २०१२
अक्षरजुळणी	:	सी. ज्योती विलास शिंदे
मुद्रक	:	श्रीराज प्रिंटर्स इलिना अपार्टमेंट, शॉप नं. १२ शनिवार पेठ, पुणे - ३०.
मूल्य	:	१००/-
ISBN No.	:	९७८-८१-९२४९९७-९-६

दलित

साहित्याचे अंतरंग

डॉ.शशिकांत झाळवे
प्रा.अंधीप चपटे

दलित साहित्याचे अंतरंग

Dalit Sahityache Antrang

डॉ. शशिकांत साळवे, प्रा. संदीप चपटे

©प्रशीक साळवे

- प्रकाशक : सौ. तारादेवी भास्कर शेळके
१२१, श्रीदुर्गा, बारव, ता. जुन्नर,
जि. पुणे, ४१०५०२
- मुखपृष्ठ : विनोद पारे, पुणे
- प्रकाशन क्रमांक : १ :
- प्रथमावृत्ती : १२डिसेंबर २०१२
- अक्षरजुळणी : सौ. ज्योती विलास शिंदे
- मुद्रक : श्रीराज प्रिंटर्स
इलिना अपार्टमेंट, शॉप नं. १२
शनिवार पेठ, पुणे . ३०
- मूल्य : १५०/-
- ISBN No. : 978-81-924997-8-9

मुंबई विद्यापीठ
द्वितीय वर्ष, कला (मराठी)
अभ्यासपत्रिका क्र. 3
(सत्र - 3)

भाषा आणि भाषाभ्यास

डॉ. वं. वि. जोशी
प्रा. गोकुळ शिखरे
डा. संदिप चपटे

भाषा, मातृभाषेचे स्वरूप, भाषा,
भाषेच्या विविध व्याख्या, भाषा-समाज-संस्कृती,
भाषेचा विकास आणि चहास,
भाषा, प्रमाण भाषा आणि बोलीभाषा,
मराठीच्या विविध बोली,
बोलीच्या अभ्यासाची गरज व महत्त्व, इ.
भाषिक घटकांचा संदर्भपूर्ण अभ्यास मांडणारा
ग्रंथ ...

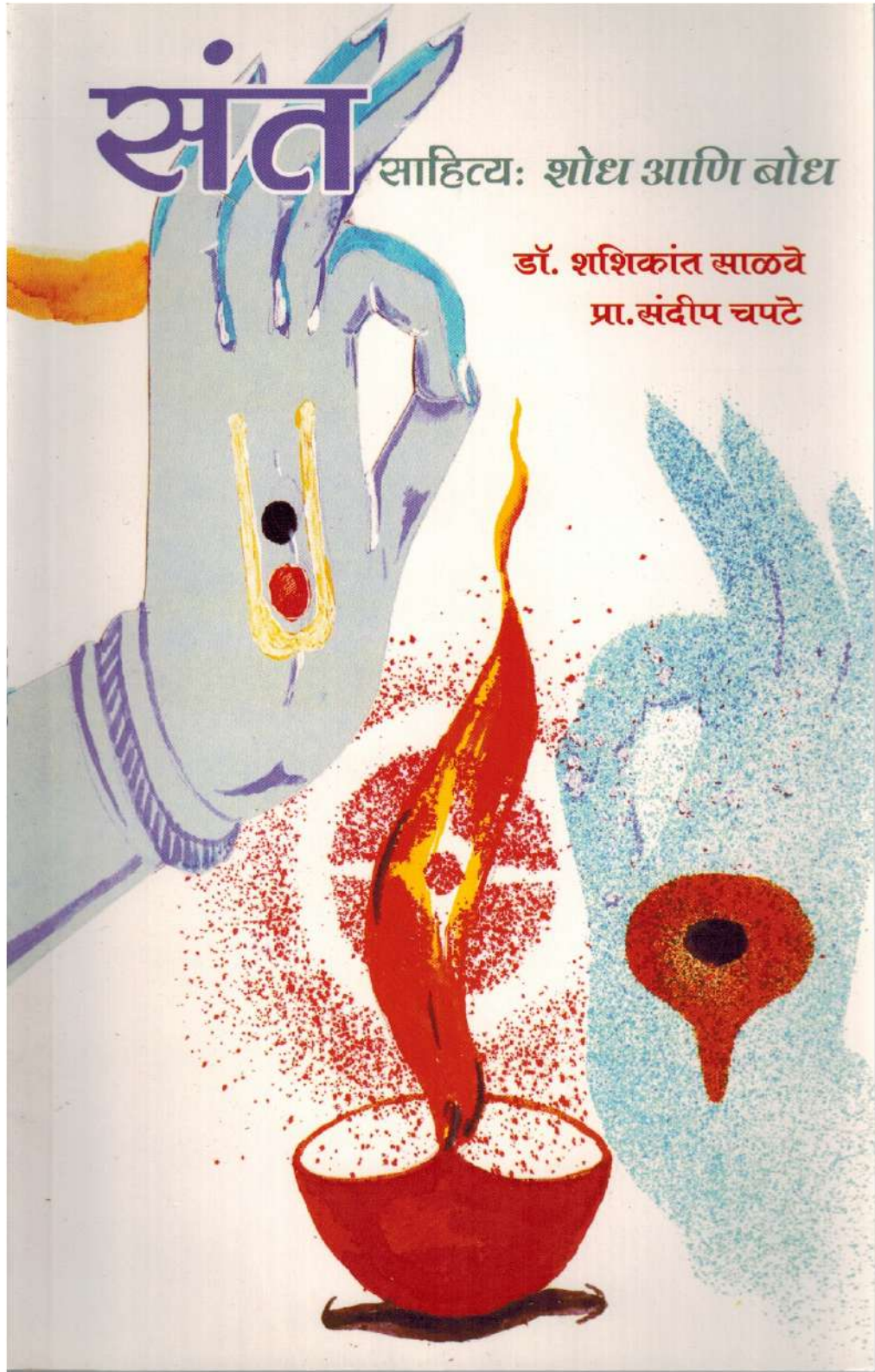
ISBN No. 978-93-83870-64-6

संत

साहित्य: शोध आणि बोध

डॉ. शशिकांत साळवे
प्रा.संदीप चपटे

जन्माला ३
समताधिनि
मूल्यांना ३
लोकशाही
लागला. ३
बुद्धांनी नि
तत्त्वज्ञान,
इतका भ
शांतीपथ
आले. मा
जगात ३
कोणताही
विचारांच

अनन्यस
ऑक्सि
प्रत्येक ३
येऊ ला

केल्यानं
प्रत्येक
बुद्धतत्
संत ए
संत ज
लागेल

Sant Sahitya Shodh Aani Bodh
संत साहित्य : शोध आणि बोध

डॉ. शशिकांत साळवे, प्रा. संदीप चपटे

© प्रकाशकाधीन

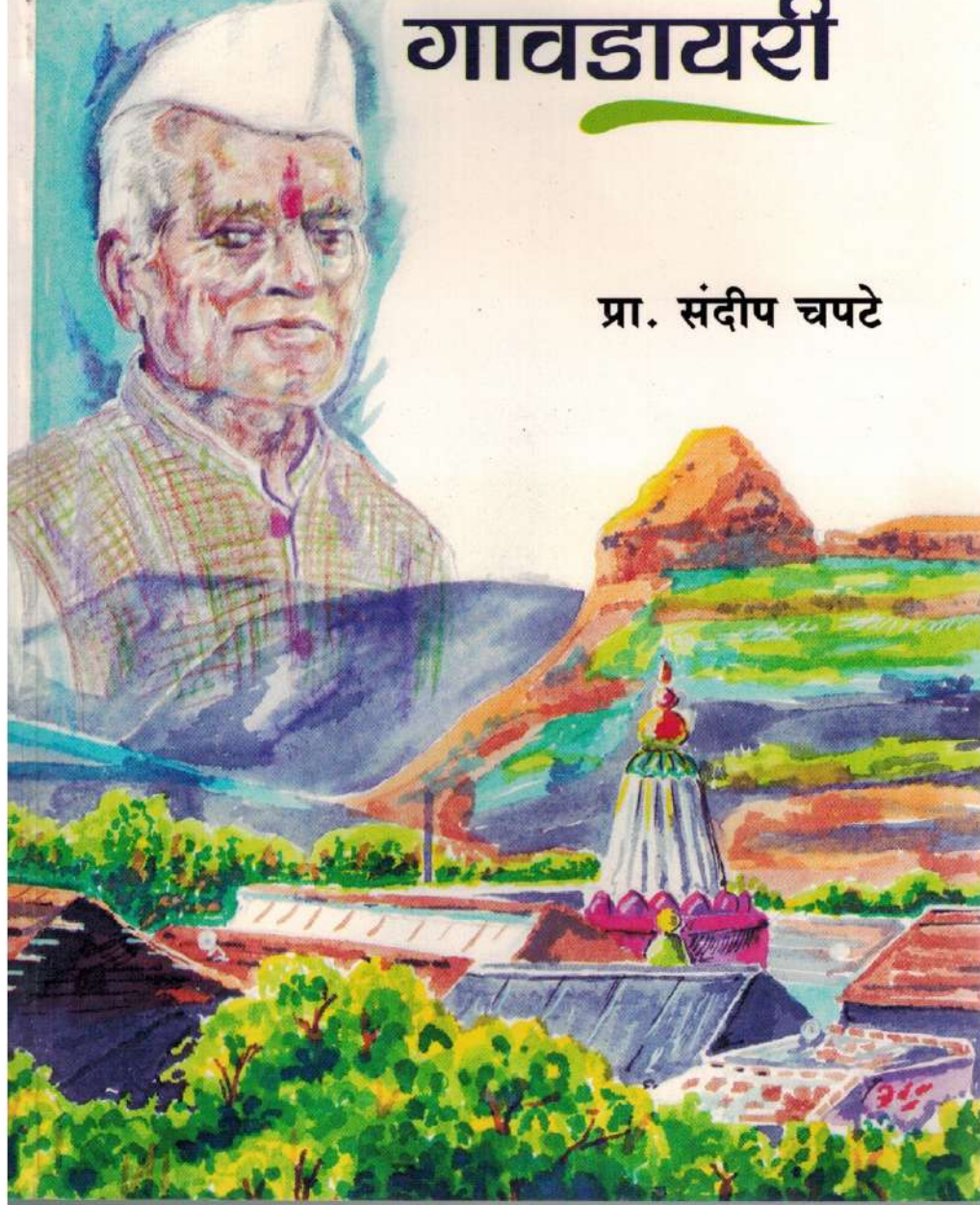
प्रकाशक	:	सौ तारादेवी भास्कर शेळके १२१, श्रीदुर्गा, बारव, ता. जुन्नर, जि.पुणे, ४१० ५०२
मुखपृष्ठ	:	विनोद पारे, पुणे
प्रकाशन क्रमांक	:	१३
प्रथमावृत्ती	:	१२.१२.२०१५
अक्षरजुळणी	:	सौ. ज्योती विलास शिंदे
मुद्रक	:	श्री राज प्रिंटर्स इलिना अपार्टमेंट, शॉप नं. १२ शनिवार पेठ, पुणे - ३०.
मूल्य	:	१००/-
ISBN No.	:	978-93-84309-06-0

आदिवासी सेवक
किसन साबळे गुरुजी ह्यांची

गावडायरी

प्रा. संदीप चपटे

आदिवासी सेवक किसन साबळे गुरुजी ह्यांची गावडायरी

प्रा. संदीप चपटे

© प्रकाशकाधीन

प्रकाशक	:	सौ तारादेवी भास्कर शेळके १२१, श्रीदुर्गा, बारव, ता. जुन्नर, जि.पुणे, ४१० ५०२
मुखपृष्ठ	:	विनोद पारे, पुणे
प्रकाशन क्रमांक	:	११
प्रथमावृत्ती	:	१२.१२.२०१५
अक्षरजुळणी	:	सौ. ज्योती विलास शिंदे
मुद्रक	:	श्रीराज प्रिंटर्स इलिना अपार्टमेंट, शॉप नं. १२ शनिवार पेठ, पुणे - ३०.
मूल्य	:	१५०/-
ISBN No.	:	978-93-84309-04-6

ISBN : 978-81-928905-0-0

UGC SPONSORED STATE LEVEL SEMINAR
on
**Regional or Local Contribution in Reforms of
Maharashtra & In The Freedom Movement**

10th DECEMBER, 2013

Proceeding

Organised by

Department of History

JSM's Arts, Commerce and Science College, Shivle

NAAC Re-Accredittitation Grade 'B'

Tal. Murbad, Dist. Thane 421 401 (MS)

PRINCIPAL

Janseva Shikshan Mandal's
Shantarambha: Chhap Arts, Science &
Gotirambha: Y C Commerce College,
Shivle, Tal. Murbad, Dist. Thane-421401.

अनुक्रमणिका

सामाजिक सुधारणा

- १) २० व्या शतकातील महाराष्ट्रातील समाजसुधारणेचे अग्रणी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर - डॉ. व्ही. के. खाडे व प्रा. प्रमोद एस. मेश्राम
- २) "Pre-Ambedkarite Social reform movement of Untouchables in Maharashtra" - Dr. Sandesh Wagh
- ३) मुकुंदराव पाटील यांचे सामाजिक सुधारणा चळवळीतील योगदान - प्रा. किशोर काजळे
- ४) राजर्षी शाहू महाराजांचा स्त्री सुधारणा विषयक दृष्टिकोन - डॉ. कदम संतोष
- ५) राजर्षी शाहू महाराजांची मा-नवतावादी दृष्टीजो-नातू-न. जेलेले जय्य - प्रा. डॉ. एस. एम. गावडे
- ६) राजर्षी छत्रपती शाहू महाराजांचे स्त्रीमुक्तीसाठी कायदे - श्री. के. एस. गायकवाड
- ७) राष्ट्रसंत श्री तुकडोजी महाराज यांचे शिक्षण विषयक विचार व कार्य - प्रा. अनिल शिवाजी टिके
- ८) डॉ. पंजाबराव देशमुख व अमरावती जिल्ह्यातील दलितमुक्ती आंदोलन - प्रा. धनंजय वानखडे
- ९) जगन्नाथ उर्फ नाना शंकरशेट यांचे शैक्षणिक व सामाजिक कार्य - प्रा. जी. एम. घुटे
- १०) ठाणे जिल्ह्यातील आदिवासी विकासाच्या चळवळी - डॉ. एस. एम. वाघ
- ११) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे कामगार चळवळीतील योगदान - प्रा. शहाजी कांबळे
- १२) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता व दलितचळवळ - कु. सोनाली थोरात
- १३) कांदबरी या साहित्य प्रकारातून दिसणारी कामगार चळवळ - कु. प्रतिभा बोडखे

स्वातंत्र्य चळवळ

- १) मुरबाड तालुक्यातील स्वातंत्र्यलढा व संशोधन - प्रा. गिरीष कंटे
- २) अप्पासाहेब पटवर्धन यांचा स्वातंत्र्य चळवळीतील सहभाग - डॉ. अंकुश तु सारंग
- ३) महादेव कोळी समाजातील क्रांतीवीर राघोजी भांगरे - प्रा. विनोद संभाजी सोनवणे
- ४) १९४२ च्या आंदोलन चळवळीत दगडूशेट शहा यांचे योगदान - प्रा. गीता विशे
- ५) स्वातंत्र्य चळवळीत जव्हार तालुक्याचे योगदान आणि संस्थानाचे विलिनीकरण - प्रा. युवराज मोरघा
- ६) आद्यक्रांतीकारक उमाजी नाईक - प्रा. सुनिल दत्त गवरे, प्रा. जीवन विचारे
- ७) भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यात वासुदेव बळवंत फडके यांचे योगदान - डॉ. डी. पी. गायकवाड
- ८) तंट्या भिल्ल शेतकरी उठावातील क्रांतिकारक - प्रा. रामकुमार प्रधान
- ९) लोकमान्य टिळकांच्या वैचारिक लेखणीतून स्वातंत्र्य चळवळ - प्रा. विनोद पाटील

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचारविश्व
(गौरव ग्रंथ)

संपादक
प्रा. निवृत्ती रंगनाथ हरगुळे

सह संपादक
प्रा. डॉ. बाळासाहेब क्षिरसागर
प्रा. डॉ. रामभाऊ भाकरे

PRINCIPAL

Janseva Shikshan Mandal's
Shantarambhou Gholap Arts, Science &
Gotirambhou Pawar Commerce College,
Shivle, Tal. Murbad, Dist. Thane-421401.

अनुक्रमणिका

1. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर आणि भारताचे परराष्ट्र धोरण /डॉ.सुखनंदन ढाले | ९
2. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांच्या कार्याचे मुल्यांकन एक ऐतिहासिक अभ्यास / प्रा. डॉ. क्षिरसागर बि.एस. | १४
3. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि धर्मांतर / प्रा.प्रकाश जंगले | २०
4. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे भारतीय लोकशाही संबंधी विचार / डॉ.राजेश्वर कीर्तनकार | २४
5. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विद्यार्थ्यांसाठी भाषण : एक अभ्यास / प्रा. डॉ. मुक्ते आर.डी. | २९
6. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या कृषीसंबंधी जलनिती व यांत्रिकीकरणाला भूमिकेची प्रासंगिकता / सिरसाट सुमेध शांताराम, डॉ. सावके बी. एस. | ३४
7. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे राजकीय विचार / प्रा.व्ही.बी.चांदजकर | ३८
8. डॉ. आंबेडकरांचे समाजशास्त्रीय विचार / प्रा. डि.एस. कांबळे | ४३
9. अस्पृश्यता उद्धारात डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांची भूमिका / पाईकराव वर्षा मुकिंदराव | ४६
10. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे कामगार चळवळीतील योगदान / प्रा. डॉ. क्षिरसागर बी. एस., प्रा.जी.एम. घुटे | ५०
11. जल व्यवस्थापन, विद्युत नियोजन व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर / डॉ. पिपळपल्ले आर.आर. | ५८
12. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे कामगार विषयक विचार / प्रा. डॉ. सुखदेव बलखंडे | ६४
13. स्त्री उध्दारकर्ते : डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर / दलित सुभाषराव कांबळे | ६८
14. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे कृषिविषयक विचार / प्रा. राजुरकर बलवीरचंद्र बापूसाहेब | ७२
15. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे जलविषयक धोरण / प्रा.गुंजकर सोमनाथ लक्ष्मण | ७७
16. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार / जी. एस. कुबडे | ८१
17. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार व भारतीय अर्थव्यवस्था / वासनीकर श्यामराव लक्ष्मण | ८५
18. स्वतंत्र मजूर पक्षाचे शेतीविषयक कार्य / प्रा.डॉ. गाढे एस.बी. | ९०
19. समान नागरी कायदा आणि डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर/डॉ.चौकटे पी. पी. | ९७
20. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार / प्रा. अशोक गंगाराम अंभोरे, प्रा. डॉ. क्षिरसागर बी.एस. | १०४
21. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचा शैक्षणिक दृष्टिकोण / प्रा.संदिप चपटे | १०८

PRINCIPAL

Janseva Shikshan Mandal's
Shantarambhai Ganjar Arts, Science &
Gokulambhai Pawar Commerce Coll. No. 19,
Sahay, Tal. Mulbar, Dist. Thane-421-011

१९८० नंतरचे दलित
आणि
ग्रामीण साहित्याचे
बदलते स्वरूप

मुख्य संपादक
प्रा. संजय निचिते

सहसंपादक
प्रा. संदीपान नवगिरे
डॉ. सौ. कैलाश आणेकर

Organised by
P.D. Karkhanis College of Arts and Commerce
Ambarnath (E)

© No part of this publication should be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording and/or otherwise without the prior written permission of the editors and the publisher.

ISBN: 978-93-5142-976-0

Pub: 2014

Information contained in this work has been received from respective research scholars/paper author/s. For information published herein, *P.D. Karkhanis College of Arts and Commerce*, and *Himalaya Publishing House Pvt. Ltd.* are not responsible. Authors are solely responsible for any damages arising out of use of this published information work.

Printed and Published by:

Mrs. Meena Pandey

HIMALAYA PUBLISHING HOUSE PVT. LTD.,

"Ramdoot", Dr. Bhalerao Marg, Girgaon, Mumbai - 400 004.

Phones: 23860170 & 23863863, **Fax:** 022-23877178

E-mail: himpub@vsnl.com **Website:** www.himpub.com

For:

P.D. Karkhanis College of Arts and Commerce

Ambarnath (E)

क
उ
प
उ
म
ह
म
र

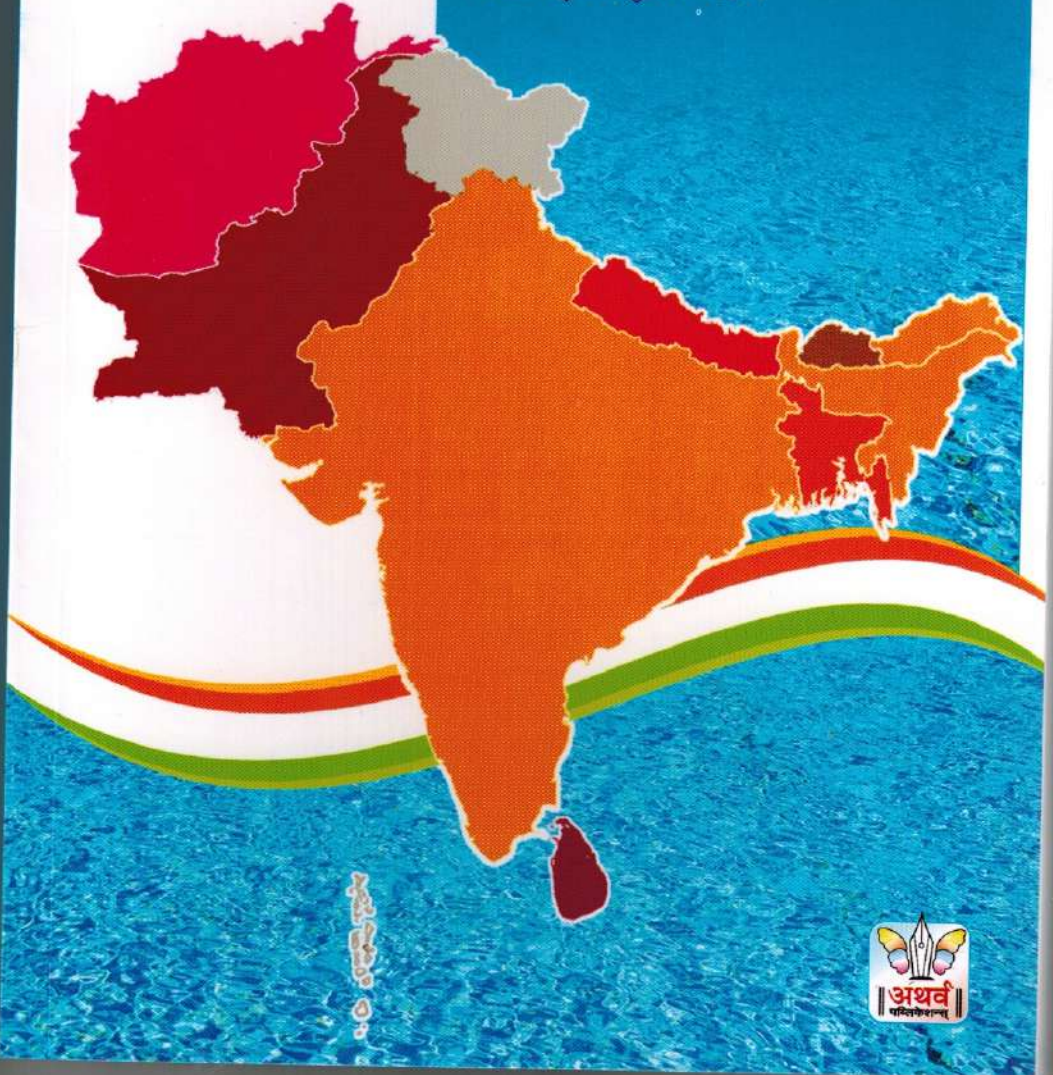
१३. १९८० नंतरची ग्रामीण कादंबरी
डॉ. अनिल बळीराम बांगर ७२
१४. परिवर्तनीय खेडी आणि ग्रामीण कथा
प्रा. मल्हारी वि. पवार ७६
१५. 'तहान' समकालीन ग्रामीण वास्तवाचा दस्तावेज
प्रा. ज्ञानेश्वर मुंढे ७९
१६. ग्रामीण साहित्यापूढील नवी आव्हाने
प्रा. बाळासाहेब सोमनाथ लाहोरे ८३
१७. सदानंद देशमुख यांच्या साहित्यातील बदलते ग्रामीणवास्तव
प्रा. माणिक माधव बागले ८५
१८. १९८० नंतरच्या ग्रामीण साहित्यातील कादंबरी प्रकारात - रा. रं. बोराडे
यांच्या ग्रामीण कादंबरीचे बदलते संदर्भ
प्रा. राजा निवृत्ती जगताप ९०
१९. १९८० नंतरच्या ग्रामीण साहित्यातील पर्यावरण विचार आणि तुकोबा
शैलजा वि. वाडवणकर ९७
२०. बदलते समाजवास्तव आणि १९८० नंतरची मराठी ग्रामीण कादंबरी
प्रा. संजय निचिते ९९
२१. १९८० नंतरची आदिवासी कविता
डॉ. रमेश बलभीम जाधव १०२

भारत

शेजारील राष्ट्रे आणि
परराष्ट्र धोरण

डॉ. एस.एम. वाघ

श्री अथर्वः : अथर्व पब्लिकेशन्स

अथर्व पब्लिकेशन्स

भारत : शेजारील राष्ट्रे आणि परराष्ट्र धोरण

© सुरक्षित

ISBN : 978-93-86196-33-0

प्रकाशक

युवराज भट्ट माळी

अथर्व पब्लिकेशन्स

धुळे १७, देवीदास कॉलनी, वरखेडी रोड,
धुळे - ४२४००१.

संपर्क ९४०५२०६२३०

जळगाव तळमजला, ओम हॉस्पिटल,
अँग्लो उर्दू हायस्कूलजवळ, डाके कॉलनी,
जळगाव - ४२५००१.

संपर्क ०२५७-२२३९६६६, ९७६४६९४७९७

ई-मेल atharvapublications@gmail.com

वेबसाईट www.atharvapublications.com

प्रथमावृत्ती-

६ जानेवारी, २०१७

अक्षरजुळवणी

अथर्व पब्लिकेशन्स

मूल्य

₹ ४५०/-

■ या पुस्तकातील कोणत्याही भागाचे पुनर्निर्माण अथवा वापर इलेक्ट्रॉनिक अथवा यांत्रिकी साधनांनी - फोटोकॉपींग, रेकॉर्डिंग किंवा कोणत्याही प्रकारे माहिती साठवणुकीच्या तंत्रज्ञानातून प्रकाशकाच्या व लेखकाच्या लेखी परवानगीशिवाय करता येणार नाही. सर्व हक्क राखून ठेवले आहेत.

■ या पुस्तकात प्रसिद्ध झालेल्या लेखांची मते ही त्या-त्या लेखकांची आहेत त्यांच्याशी संपादक, प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही

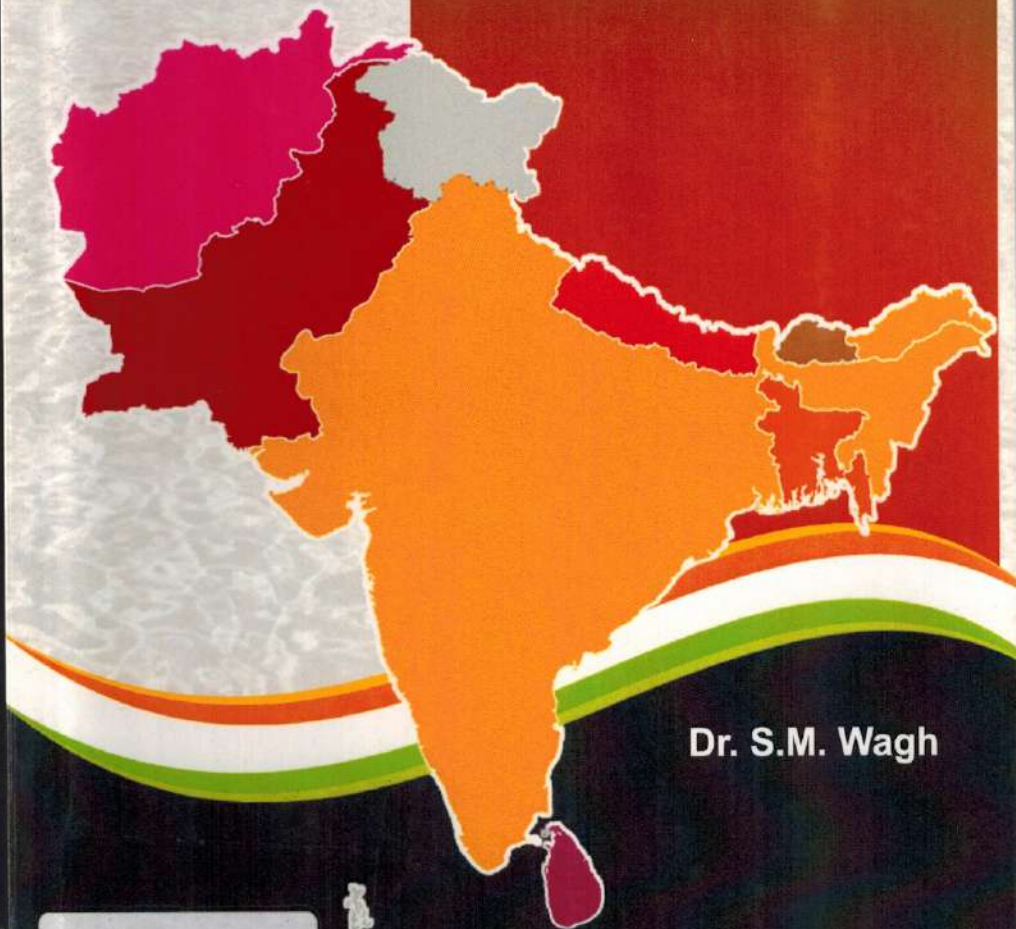
दोन

सन २०१४ मध्ये भारतात सत्तांतर झाले सत्तेत आले. या सरकारने आंतरराष्ट्रीय संबंधावर दिसून येते. उदा. २६ मे २०१४ रोजी पंतप्रधान सार्क देशाचे प्रमुख यांना निमंत्रित केले. इतकेच प्रमुख नेत्यांसोबत द्विपक्षीय चर्चा करून शेजारील भारत कटिबद्ध असल्याचा संदेश जगाला दिला शिखर संमेलनाचे दौरे करून भारताने आपले केली. शिवाय विकसित व विकसनशील देशांन परिणाम होत असतो. या घडामोडींवर वा धोर धोरण तयार करित आहे. याची दखल शेजारील देशांना घ्यावी लागली आहे. यामुळे आंतरराष्ट्रीय नवी प्रतिमांचा व धोरणांचा शेजारील व जगात संबंधावर काय परिणाम होईल. संबंध कसे अस इतर देशांच्या धोरणांचा आपल्या संबंधावर काय विचार मंथन व्हावे या अनुषंगाने.

“भारताचे शेजारील राष्ट्रांविषयीचे भविष्यकालीन दिशा,” या विषयावर आंतररा सादर झालेल्या शोधनिबंधाचे प्रकाशन करून राजकीय नेते इत्यादींना उपयुक्त ठरलेच पण भा या सर्व विचारांचा उपयोग धोरणकर्त्यांना होउ संपादन केलेले आहे. आमचा हा प्रयत्न निश्चि स्वागत करतील ही अपेक्षा. कारण हा ग्रंथ उ चुका वा त्रुटी असल्यास आपण मोठ्या मन संदर्भात काही सूचना असतील तर निश्चितच क करू व पुढील नवीन आवृत्ती काढताना आप

तीन

INDIAN'S EXTENDED NEIGHBOURHOOD

Dr. S.M. Wagh

327.54, WAG

030564

विश्वविद्यालय

INDIA'S EXTENDED
NEIGHBOURHOOD

India's Extended Neighbourhood

© Reserved

ISBN : 978-93-86196-34-7

Publisher & Printer
Mr. Yuvraj Mali

Atharva Publications
Dhule 17, Devidas Colony, Varkhedhi Road,
Dhule - 424001.

Contact 9405206230

Jalgaon Basement, Om Hospital,
Near Anglo Urdu Highschool,
Dhake Colony, Jalgaon - 425001.

Contact 0257-2239666, 9764694797

Email atharvapublications@gmail.com

Website www.atharvapublications.com

First Edition
6 Jan 2017

Type Setting
Atharva Publications

Cover Design
Vishal Lohar

Price
₹ 695/-

Disclaimer: The Authors are solely, responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The Editors or Publisher do not take responsibility for the same in any manner. Errors if any are purely unintentional and readers are requested to communicate such error to the Editors or Publisher to avoid discrepancies in future.

PRINCIPAL MESSA

The aim of any conference is and development of its participants. It al scholars and students for comprehe particular topic or issue one such i neighborhood policy new perspectives discussed in the conference held by ou collaboration with MPSPAC. It is my pr those scholars who presented the pape whose papers are printed. We are all discussion is always a treat for scholar with me that India's relation with neigl burning issue and headache since ind that a lot of discussion, arguments and made in this conference.

The outside world began to v a land of opportunities despite sev business in India. Hence India has to t relations with neighbours.

I appreciate the efforts of all committee, editorial team, all the memt and proceeding publication. I wish a future.

Shantarambhou
Gotirambhou
Shivle, Tal.